

*Biblioteca
Semănătorul*

Alexandru Ciura

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Frații.

*Editura
Librăriei diec.
Arad.*

Biblioteca Semănătorul este o colecție de popularizare literară și științifică, care va cuprinde în volume de 5—6 coale de tipar articole, cari s'ar pierde în vraful ziarelor și revistelor, deși prin conținutul lor ar fi vrednice să fie totdeauna la îndemâna cetitorilor.

Prin estinătatea ei aceasta bibliotecă este menită să se răspândească în pături cât mai largi, să ajungă în mâinile celor din tranșee, celor de prin spitale și în mâinile tineretului, pe care să-l introducă în cunoștința preocupărilor noastre intelectuale.

Până când ține scumpetea de astăzi a hârtiei, va costa fiecare număr 40 fileri și se află de vânzare la toate librăriile din țară.

Au apărut:

Nr. 1. **Alexandru Ciura**: Frații schițe din războiu.

Nr. 2. **Victor Stanciu**: Cuib de rândunică și alte schițe de popularizare științifică

Nr. 3. **Ion Aghărbiceanu**: Din vieța preoțească schițe

Nr. 4. **Dr. Ioan Lupăș**: Din trecutul ziaristicii românești.

Pentru tot ce privește „Biblioteca Semănătorul” a se adresa **Librăriei diecezane din Arad.**

FRAȚII.

— POVESTIRI DIN RĂSBOIU. —

DE

AL. CIURA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„BIBLIOTECA SEMĂNĂTORUL“.

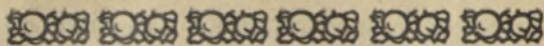
:: EDITURA LIBRĂRIEI DIECEZANE ARAD. ::
1916.

177005

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tiparul Tipografiei diecezane Arad.

Frații.

„La Rudnik, — îmi povestea un prieten — după o încăierare nespuse de cumplită, am răsbătut prin rândurile dușmanilor, călcând peste morți și răniți.

S'auziau răpăituri de puști, în depăr-tări tot mai mari, câte un glont pribeag mai suiera deasupra capetelor noastre... în-colo nu mai aveam de ce ne teme.

Câteva patrule, ne îndeplineam, la lu-mina faclelor, opera de salvare. Adunam răniții, — de-ai noștri și Ruși deopotrivă — îi așezam pe tărgi și le dam drumul spre spital. Cu morții aveam mai mult de lucru. Era greu să-i deosebești unul de altul. Ici-colo erau numai resturi de cadavre... o mână, un picior... și uniformele păreau așa de asemănătoare, pline cum erau de sânge și

de noroi. Adesea întâlneam trei-patru cadavre, încleștate așa de morțiș, în spasmele din urmă, încât nu mai era chip să-i desfaci din această supremă îmbrățișare... În un loc am dat peste o adevărată movilă de cadavre.

— Știți voi ce-i aici — întrebă unul?

Nu știam, ce să-i răspundem, privind mormantul de hoituri.

— E steagul... zise camaradul, veniți să-i luăm binisor la o parte, și o să vedeți, că steagul e chiar de desubt...

După o muncă de aproape un ceas, reușirăm să separăm, încetul cu încetul, cadavrele vitejilor, așezându-i în două grupuri separate, pentru înmormântare.

Când am ajuns la cei din urmă, am simțit, că mă podidesc lacrimile.

Camaradul meu avea dreptate.

Steagul regimentului era chiar de desubt, iar alături de el — în noroiul stropit de sângele atâtor viteji — era steagul nostru tricolor, pe care ni-l dase la o gară o societate de doamne, spunându-ne să luptăm sub

el cu cinste, și să-l aducem înapoi cu vitejie, ori cât ar fi de sfârticat și de ciuruit de gloanțe.

Tu poți să-ți închipui, ce sentimente mă copleșiau în clipa aceea, când am văzut alături — pentru întâia dată — cele două stindarde, acoperite de trupurile vitejilor... Vei scrie odată, un foileton și-l voi uita și eu, să văd dacă ai reușit să oglindești, pe deplin, emoțiile înălțătoare și reflexiile de amărăciune, ce mă cutropeau...

Dar numai acum iau seama, că avem de gând să-ți vorbesc de altceva, cu acest prilej. De cei doi frați din pierduta noastră Basarabie.

* |

Ajungem chiar la limita câmpului de luptă. Cadavrele erau tot mai puține și vaiorul răniților nu ne mai stânjenea, decât foarte arare.

Atunci ne pomenim, deodată cu un soldat rus, ce sta în fața noastră, cu pușca în mână.

— Aruncă arma, ori te omorîm, îi strigai, apropiindu-ne de el, cu baionetele în vârful puştii.

— Nu arunc arma, răspuse el în româneşte, spre marea mea surprindere, dar o ţin la picior.

— Ce vrei aici? Ce mai stai? — îl întrebai, aţintindu-i baioneta în dreptul pieptului.

— Am rămas lângă frate-meu, să-l apăr... Auziam, că voi ciungăriţi pe răniţi... şi am rămas să-l apăr pe frate-meu, că e rănit...

— Cine ţi-a spus vorba asta? Va fi o născocire năroadă a ofiţerilor voştri, ca să nu vă predaţi...

— Eu aşa am auzit.

— Pune puşca jos! Şi vei veni cu noi. Tu rămâi prizonier, iar pe fratele tău îl trimitem la ambulanţă...

— Juraţi, că nu-l omorîţi pe frate-meu?

— Jurăm, prietene, fii liniştit!

Basarabeanul asvârli arma şi ridică mâinile, în semn de predare.

Era numai în bluză, deși era un îngheț, ce te pătrundea până la oase. Mantaua și-o asvârlise peste rănitul, ce gemea înăbușit.

Atunci am simțit pentru a doua oară, cum mi se strânge inima. După atâta măcel, după atâția morți și schingiuiți ce văzusem, toată mila mi se concentrează acum asupra acestor doi soldați basarabeni; asupra acestor doi frați, cari nu se despărțiau nici în clipa morții.

Soldații noștri ridicară pe rănit și îl așezară pe o targă. Era un flăcăiandru de vr'o optsprezece ani; mustața abia începea să-i mijiască deasupra buzelor rumene.

— Niculae... nu mă lăsa... strigă rănitul, deschizându-și ochii, în clipa când simți, că era ridicat pe brațele soldaților noștri.

— Nu te las, frate dragă, răspunse cel mai bătrân, vin și eu cu tine.

Rănitul avu un zimbet de ușurare, când văzu și pe frate-său, pășind cu noi alături, înaintea târgii.

Iși deschise apoi, cu multă greutate bluza însângerată la piept, scoase o cruciuliță, ce

atârna de un lăntişor de argint — şi o duse la buze...

*

Când am ajuns la lagărul nostru, ofiţerii erau tocmai după masă, fumându-şi ţigaretile.

— Ce-i asta, strigă unul, observând pe prizonierul rus, cu puşca pe umăr.

Duserăm pe cei doi prizonieri în faţa lor şi le spuserăm povestea celor doi fraţi.

Când isprăvirăm, unul din ofiţeri, întrebă, cu un zimbet:

— Şi ia spune! Ce credeai, că atâţia soldaţi ai noştri se vor speria de puşca ta?

— Nu credeam...

— Pentru ce ai rămas dar lângă fratele-tău, când ceilalţi ai voştri se retrăseseră cu toţii?

— Ofiţerul mi-a dat voie... Am spus că vreau să apăr pe frate-meu şi să mor şi eu alături de el... Aveam încă douăsprezece cartuşe... Descărcam unsprezece, ori numai zece... celelalte două rămâneau pentru mine şi pentru fratele meu, să ne sburăm creerii...

Mai bine mort, decât să-l știu ciungărit de dușman.

— Frumos... asta e frumos, — spuse un ofițer mai bătrân, — deși de ciungărire nu trebuia să-ți fie nici o teamă. Suntem și noi creștini. Ein brawer Kerl bist du!...

Și ofițerul scoase o monedă de argint și i-o asvârli. Ceilalți se grăbiră să încarce și ei cu daruri, pe cei doi frați.

*

Rănitul a fost transportat la ambulanță, iar frate-său a rămas între prizonieri. Il vedeam adese, când treceam pe lângă lagărul lor, de unde ne trimitea semne de salut, cu mâna.

Intr'o zi l-am văzut mai posomorât; fața lui arsă de soare avea o paloare de mort.

Ce i se întâmplase?

Am aflat povestea nenorocirii lui abia mai târziu, dela un camarad de arme, ce stase, de pază, în mai multe rânduri, lângă tabăra prizonierilor, și mi-a întregit-o unul dela ambulanță.

Prizonierului i-se dase voie, în două

rânduri, să se întâlnească cu frate-său bolnav. Când s'a înapoiat, a doua oară, la tabăra prizonierilor a prins a plânge, de ți-se rupea inima. Vedea el bine, că nu mai e chip să scape bietul rănit, ce se sbătea în cele din urmă încordări ale tinereții lui rupte în două. Noaptea nu s'a întins pe rogojină să doarmă, ci a îngenunchiat și s'a rugat până în zori de zi, când a căzut grămadă, doborât de neodihnă. Murmura și prin somn vorbe neînțelese... frânturi de rugăciuni...

Rănitul, bietul, a murit a treia zi și l-a înmormântat un preot de ai noștri, după toată rânduiala creștinească. Prizonierului i-s'a dat voie să asiste la înmormântare, unde și-a reținut lacrimile, pe cât l-au iertat puterile, asvârlind apoi o mână de țărână asupra sicriului alb, ce se cobora în sinul pământului.

În noaptea aceea a durmit mult mai liniștit. Avea mângăierea, că frate-său n'a fost ciungărit și că a fost înmormântat creștinește.

Prisonierul avea o adâncă mângăiere:

— Așa slujește și popa nost — zicea el — în vremea din urmă, de când face slujba în moldovenește. Că până acum nu era voie, numai în limba Museanului...

Spre ziua a început să se bocească, cu glas întretăiat:

Bradule, bradule!

Nu te supăra.

C'au venit, venit

Nouă meșteri mari

Cu nouă topoare

Ca să te doboare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bradule, bradule!

Nu te supăra,

Că nu te-i usca.

Vor veni, veni

Fete și ficii,

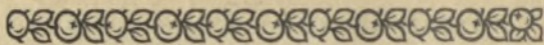
Ziua până 'n zori.

Și vor lăcrima

La cetina ta

Și nu te-i usca!

— Așa se bocesc și în satul nost fetele și ficii, după cei tineri — spunea camaradul meu...

Primăvară.

Din cerul senin se cerne o ploaie de raze într'aurite; s'aud cum harfele Heruvimilor se instrună pentru slăvirea marelui imn al vieții și al Isvorului, care ne-a zămislit din neant...

Rândurile sglobii spintecă văzduhul în zig-zag-uri capricioase; fluturi multicolori încearcă cele dintâi ieșiri în lume, săltându-se pe aripioarele lor plăpânde; florile încep să-și deschidă petalele parfumate, ca pentru a amăgi pe acești cavaleri rătăcitori; cântăreții într'aripați ai codrului încearcă triluri duiioase; ici-colo s'aud frânturi de doină:

Foate plugurile umblă

Num'al meu șade la umbră!

E primăvară — ar exclama poetul.

E primăvară — ar răspunde firea, ce se deșteaptă. Dar harfa poetului nu mai răsună; coardele ei sunt mute. Și firea, ce se deșteaptă e, par'că, mai puțin veselă, ca până acum.

Ploaia de raze întraurite e cernută ca printr'un zăbranic, amintindu-ți lumina scăzută și jalnică a eclipselor solare; țipetele de veselie ale paserilor răsună azi mai puțin strident, ca prinse într'o imensă, invizibilă surdină...

*

Poate că e numai o amăgire a noastră.

Lumina va fi ea tot așa de mângăetoare ca alte-dăți; trilurile paserile tot așa de încântătoare, dar noi nu mai avem ochii de altădată!

Sufletul ne e cernit și vedem lumea din afară, prin prisma lui îndoliată.

Avem câteodată clipe de înălțare; chemări tinerești ne sună la urechi, — ca în toate primăverile — simțim cum avântul ne saltă pe o clipă dela pământ, spre culmi ideale.

Dar ne oprim, în aceeaș clipă. Aripile imaginației noastre sunt rupte și orice opinie ni se pare zadarnică.

Sunt rupte aripile imaginației noastre, ori sunt îngreunate cu plumb...

În clipele, când va fi să ne ridicăm, demonul Distrugerii ne bate binișor pe umeri și ne rânjește în față:

— „Oprește-te, din avântul tău caraghios, tinere! Nu te eșofa degeaba să-ți înstruni lira! Nu iai seama, că azi țărăitul tău de greer nu mai poate răsbate prin uriașă simfonie, ce am aranjat-o cu atâta competență, încât a amuțit toate scâncirile dulcege ale trubadurilor cu ochii la lună? Muzica mea e stăpână de acum. S'a trecut vremea sonatelor și sonatinelor lui Beethoven și Chopin. Chiar Wagner cel rășboinic și viforos poate trece și el la penzie, alături de zcii lui reumatici! Azi nu mai e decât o singură simfonie: aceea a mea. Mai majestoasă decât Taifun-ul, mai sângerosă ca uraganul, ce răscolește talazurile!

Toate zăgazurile ridicate de sânguința

voastră, în decurs de atâtea veacuri, s'au prăbușit și șivoiul se prăvale peste voi, ca să nu mai rămână peatră pe peatră din tot ce ați alcătuit voi! Privește! Cântărețele codrului abia îndrăsnesc să ciripească; paserile călătoare sboară speriate și buimăcite, căci n'au aflat decât ruine pe locul unde și-au clădit cuiburile; florile nu mai sunt așa de vesele... parfumul lor s'a risipit... ele exală miros de pământ și de putregaiu... Sute de mii de morți au hrănit cu trupurile lor discompuse florile aceste... ele sunt flori din cimitir... din cel mai imens cimitir, pe care l-a avut omenirea! Să nu vă amăgească deci nimic din primenirea acestei primăveri. E o spoială, o mască, îndărătul căreia s'ascund ecatombe de morți, de ciungi și de orfani rămași pe drumuri.

Eu sunt duhul Distrugerii și opera mea e abia la începutul ei. Sutele de mii, ce s'au prăbușit în încăierarea cumplită, au murit moarte năpraznică. Și voi știți prea bine, că cei ce au murit moarte năpraznică, nu se pot odihni nici în groapă... Sufletul lor nu

află liniște în groapa, ce li s'a deschis fără veste, și pribegeste prin lume, în viforul groaznic, ca o frunză deslipită de copac, înainte de vreme. Ei pribegesc în nopțile cele mai negre, purtând cu ei miasmele ucigătoare ale gropilor, răspândindu-le în lume... Atunci distrugerea va fi complectă și împărăția mea se va statori pe deplin. Să nu te înspăimânte vorbele mele și să nu ți-se pară străine! Oamenii au cu toții câte o părticea din mine — o părticea destul de bunăsoară... O mai ascund ei; o mai tănuiesc sub lustrul culturii, dar ea iese totuși la iveală, în micile crocniri ale intereselor zilnice și în marile conflagrații ale războaielor. Numai cu prilejuri de aceste îți dai seama, cât de mare e stăpânirea mea. Opera mea e neasămănat mai ușoară, că aceea a duhului Creator. El muncește veacuri de-a rândul și mie îmi ajung câteva zile, ca să prefac în ruină cetăți și orașe înfloritoare, să spulber mii și mii de vieți și să trag apoi cu plugul o brazdă neagră, peste praful și cenușa ce a mai rămas”!

*

Ascultam, aiurit, cuvintele sinistre ale demonului. Vedeam, că are dreptate, și mă simțiam strivit sub povara grozavă a vorbelor lui.

Mi s'a părut, pe o clipă, că bolta cerului se năruie și se întunecă și că pământul întreg se prăvale în haos...

Atunci am simțit, cum o mână prietenoasă mă atinge pe umăr:

— „Oprește-te, prietene, din gândurile tale posomorâte! Eu sunt geniul Creației — și nu-ți face nici o supărare pentru cuvintele cinice ale Demonului distrugător. El e tăgada — și tăgada e înrudită cu moartea. El nu poate să alcătuiască nimic, ci se bucură numai când poate să surpe ceva, din ce am clădit eu.

Dar el n'a reușit niciodată să înăbușe în oameni dorința de muncă și propășire — și nu va reuși nici acum. E adevărat, că azi se prăbușesc și se năruie atâtea vieți și atâtea opere, ridicate cu sforțări enorme. Dar, cu toată groaza ce ți-o inspiră acest spectacol, el n'are să dăinuiască mult. In

alcătuirea lumii de azi, s'au streccorat, chiar la temelii, unele pietre găunoase... Era și multă nedreptate pe lume. Și, cum temeliiile au început să se clatine, o parte a zidului s'a surpat — dar numai o parte —și o vom reclădi iarăș, mult mai frumoasă și mai trainică, de cum era. Și zidul se va ridica tot mai sus... tot mai sus... până va atinge aripile norilor și se va pierde în zările albastre.

Demonul Distrugerii nu va isbuti să se încuibe în el, decât arare, — din vina oamenilor — când pietrile și cărămizile întrebuintate vor fi rele. Atunci va încerca să se cuibărească iar printre spărturi, dar opintirile lui vor fi de scurtă durată și zadarnice.

Măcelul ce se desfășoară acum, nu e o distrugere numai, ci, mai mult, o prefacere. În valurile de sânge și de lacrimi ce curg, în uraganul de suspine, omenirea se va purifica și se va înălța sufletește... Ea va desluși, de aci înainte, cărarea adevărată, pe care să porceadă, ca să ajungă la liman. E cărarea dragostei, a milei și a dreptății.

Purcezând pe această cărare, ea va putea să-și clădească înainte măreața zidire a civilizației. Și opintirile demonului distrugător vor fi zadarnice, căci omenirea, avându-și cărarea bine precizată, va avea și experiența tristă dar edificătoare a acestui măcel cumplit. Luați pildă dela natură! Toate viscocelele toamnei, tot crivățul și pustiul iernii, e pentruca firea să renască, neasemănat mai frumoasă și mai fecundă, cu fiecare primăvară!”

*

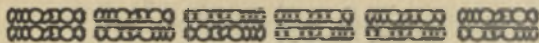
Când geniul Creațiunii și-a isprăvit vorba, am rămas cu ochii ațintiți în zărea scaldată în lumină.

Rândunele s'globii spintecau văzduhul... fluturi multicolori saltau în razele de aur... triluri măestre răsunau din codrul înverzit.

Mi-am descoperit capul, ca intrând într'un dom superb și am îngânat:

— Vino între noi, sfântă Primăvară!
Vino, cu suflul unei noi vieți: cu dragoste, cu milă și cu dreptate!

Vie împărăția ta!

Trei dușmani mititei.

M'am obosit, să mai răsfoiesc printre știrile ziarelor. Chiar revistele ilustrate publică atâtea orori, încât nici nervii cei mai puternici, nu mai pot rezista...

In urma urmei, nici chiar nervii unui om normal nu sunt de-a dreptul frânghii de corăbii!

Treci, ca într'o revistă fugară, titlii mai importanți; te oprești la șirele scrise cu litere mai mari; pe urmă rămâi tot așa de zăpăcit ca mai nainte, exceptând cazul, că știrile din urmă te-au încureat și mai mult încă.

Revistele ilustrate sunt mult mai expresive. E de ajuns să le răsfoiești, și ochii ți se obolesc, de atâtea orori, ce ți se înfățișează, la fiecare pagină: tablouri din tran-

șee, oameni trăind o viață de troglodiți în suterane... soldați îmotând în zăpadă până în brâu... și morți și răniți... și iarăș morți și viteji decorați și schingiuiți...

E o serie infinit de lungă... și dacă la aceasta mai adăogi și văduvele și orfanii, rămași fără sprijin, rămâi consternat în fața cataclismului fără păreche chiar în analele sângeroase ale războaielor.

*

Dar iată, că gândurile posomorîte mi se limpezesc. În partea redactată pentru copii, alături de alte chipuri drăguțe, zărese unul, care mă captivează: „Trei mici orfani sârbi”.

Li văd alături, doi băieți și o copilă, îmbrobodiți în straie de iarnă, zimbînd în fața aparatului fotografic, eu acea incomparabilă candoare inconștientă, pe care numai copiii nevinovați pot să o aibă...

Ce-și pot da ei seamă de măcelul cumplit, ce se deslănțuie în preajma lor? Ei n'au gustat încă din pomul științei — al

binelui și al răului — n'au fost membri la „Narodna Obrana”; n'au jurat încă pe capul de moarte; habar n'aveau de iadul, ce clocotia sub picioarele lor, gata să izbucnească în orice clipă.

Iadul a izbucnit.

Flacăările lui uriașe au incendiat lumea întreagă, dar cei trei băieți nu-și puteau da seamă nici acum de ceea ce se petrecea în jurul lor. Ei adormeau seara, mângâindu-și jucăriile, șoptindu-și rugăciunile: pentru tata, pentru mama și pentru ei. Și, în vis, vedeau multe din figurile, pe care le cunosteau din povestirile bunicăii: îngeri cu albe aripi întinse, ce păzesc pe băieții cei buni; zine îmbrăcate în haine de spumă; pitici cu barba lungă și albă isbind cu ciocanele lor mititele în stâncile peșterilor; smei și bălauri într'aripați, ce varsă foc și pucioasă și-și aruncă buzduganul, cale de șapte poște...

Poate tocmai visau cu acești smei grozavi, când urgia războiului s'a năpustit și peste căsuța lor. Tatăl era plecat de mult

pe câmpul de luptă; fratele lor mai mare, deasemeni. Au rupt-o la fugă, și când mama și bunica nu i-a mai putut duce în brațe, s'au luat de mână și au prins a tropăi cu opincuțele, prin tina desghețată... S'auziau pocnete neîntrerupte la spatele lor și vâlvătaia caselor aprinse le trimitea lumini însângerate. Era o înghesuială cumplită. S'auziau ragete de vite, nechezări de cai, țipete de femei speriate și scâncete de copii treziți din somn și porniți la goană...

Și, în vâlmășala aceea s'au pomenit, deodată, singuri, ținându-se de mână. Au început atunci să țipe, plângând cu sughituri: „Mamă! Mamă!... Bunică!” Dar oamenii treceau grăbiți pe lângă ei și mama lor nu se mai vedea din învâlmășeală. Ei stau, de marginea drumului, ținându-se de mână, până a trecut întreg convoiul, și când nu mai era nimeni, au început să plângă.

Se revarsă de zi.

Frățiorul cel mai mare le-a spus atunci, să nu se supere; vor merge iar acasă, căci el cunoaște drumul.

Au pornit toți trei cu gândul să-și rōstească rugăciunea de dimineața, să bea apoi lapte, și să se joace în ograda lor, ori să asculte poveștile bunicăi.

Dar cu cât se apropiau mai mult de sat, cu atât auziau pocnete tot mai asurzitoare. Flacările se înălțau până la cer și fumul caselor aprinse pătrundea până la ei. Dela o vreme li s'a părut, că în fața lor aleargă oameni mulți, cu puștile în mână, răcnind ca smei din poveste.

Atunci s'au speriat și ei și și-au zis: „s'o luăm la fugă”!

Și au fugit, BCU Cluj / Central University Library Cluj ținându-se unul de altul, până n'au mai putut fugi, și s'au adăpostit apoi sub un pod.

Simțiau acum, că sunt în primejdie. Auziau, cum oamenii fug în goană peste pod, deslușiau tropotul copitelor și uruitul greoi al carelor.

Ei stau pitiți în ascunziș, oprindu-și răsuflarea și, strângându-se tot mai mult în deolaltă, ca să se încălzească.

Sgomotul încăierării se auzia tot mai departe; ei se simțiau mai ușorați acum, se astrânseseră mai aproape într'un ungher, și adormiră.

*

Când s'au pomenit, soarele era aproape de asfințit. Le era frig, și nu mai puteau de foame.

Au ieșit din ascunzișul lor și au încercat să ia drumul către sat. Dar se opriră în curând, căci la marginea drumului întâlneau o grămadă de morți și, alături de ei, mulți răniți, ce se văitau în gura mare.

Au rupt-o la fugă peste câmp și au început să țipe și să strige după ajutor.

Prin ceața înserării, deslușiră lumina unui foc. Ei o luară într'acolo, speriați de întunerecul, ce se cobora peste lume.

Aci deteră de soldați de ai noștri, cari cu gândul la copiii lor de acasă, îi primiră bine; le deteră de mâncare și îi culcară apoi pe micii dușmani nevinovați, alături de ei, pe paie din șanțuri.

Și așa s'au adăpostit cei trei orfani sârbi,

până ce au ajuns mai apoi într'un asil de copii, unde se împărtășesc de cea mai bună îngrijire.

*

Privind chipul celor trei băieți zimbitori, alături de soldații noștri, ce zimbesc și ei, uiți pe o clipă ororile războiului; uiți flagelul ce bântuie peste omenirea nenorocită, dela un pol la altul, și sentimentul dumnezeesc al milei și al păcii ți se trezește iarăș, dintr'un ungher uitat al sufletului.

Pe o clipă te simțеști elevat sufletește, când vezi că soldații cei îmbrăcați în zale războinice ^{Cidinj crestet} până în călcăie, sunt și ei oameni, cu inima caldă, chiar și pe câmpul de măcel, unde ei se sfâșie ca fiarele și viețile se prăbușesc și se sting cu miile în câteva clipe, ca niște biete luminițe de ceară uitate pe un mormânt, în sufletul cutropitor al vijeliei.

Și alte tablouri luminoase ți-se înșiruie, tot așa de mângăitoare, din peisajul stropit de sânge, înneecat de fum și ciuruit de gloanțe.

Îți amintești, cum în ziua Invierii, focul omorîtor s'a curmat deodată. Dușmanii au ridicat din șanțuri o tablă mare de carton, pe care au scris, cu slove chirilice: „Hristos a înviat!” Ai noștri au răspuns: „Adevărat, că a înviat!” și au contenit din pușcat. S'au închinat, în dimineața aceea, cu ochii plini de lacrimi, în fața zilei mărite a Invierii; și în rugăciunea lor s'au gândit la cei de acasă — și au plâns...

† Sentinelele aduceau un subofițer rus, legat la ochi, purtând în brațe un coș plin de toate bunătățile: ouă roșii, pâne sfințită și sticle cu vin, alături de o scrisoare: „Dorim sărbători fericite dușmanului viteaz”. Trimisului i-s'a luat legătoarea dela ochi; el s'a oprit în fața comandantului, isbindu-și pintenii și oferind coșul cu daruri, salutând.

† Comandantul îi întinse mâna, îi mulțămi și-l puse apoi la masă, să-l ospeteze. Și când s'a înapoiat l-a încărcat și el de daruri.

*

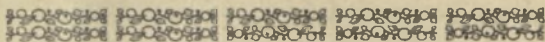
Tablouri de aceste — ori cât de sporadice ar fi — ne mângăie și ne ridică sufletește.

Ele sînt oazele binecuvântate, cu apă răcoritoare și umbră de palmieri, în imensitatea pustiului; dovezile cele mai eclatante, că cu toată furia deslănțuită a războiului, — cu toate ororile, ce se săvârșesc pretutindeni — soldații păstrează, sub zalele lor războinice, o inimă, ce bate la fel cu a oamenilor celor mai iubitori de pace.

Suferințele și grozăviile acestui războiu vor curăți tot mai mult această inimă omenescă, de cultul căreia ne-am îngrijit așa de puțin până acum.

Ea va avea să schimbe, la timpul său, temeliiile lumii viitoare și să alcătuiască de așa noua clădire a societății omenești, încât astfel de măceluri îngrozitoare să nu se mai poată nici închipui măcar.

Fericiți ceice vor ajunge să vadă acest grandios răsărit de soare, pentru ivirea căruia s'au vărsat mări de sânge și oceane de lacrimi!

Povestea rândunelei.

Din țările dela miază-zi, din Egiptul cald și plin de mirese, a plecat un cârd de rândunele, să-și ia sborul spre lăcașul lor din miază-noapte.

Plecarea li-se părea mai grea ca alțedăți, căci cele câteva tovarășe, cari se încumetaseră în largul mării, sprijinindu-se pe carturile navelor, aduceau vești tot mai îngrozitoare despre războiul, ce s'a pornit la miază-noapte, între oameni. „Se omoară, soro, și se sfășie ca fiarele din codru” — spunea o gureșă rândunică — „și n'aven ce mai căuta pe acolo, căci cuiburile noastre s'au pustiit, deodată cu pârjolul, ce a dat peste lumea de acolo”.

Mai întâiu se gândiră să rămână acolo, ori să se retragă și mai în jos, — deși le

era groază de căldura ametoare — dar, în cele din urmă, se hotărîră totuș să plece, căci văzduhul cam miroșia a praf de pușcă și în preajma lor. Rândunelele sosiau tot mai multe de pe țărmul Mării-Roșii și se tânguiau, că nu mai e de trăit pe acolo, căci n'auzi zi și noapte decât pocnete de puști și răcnete de oameni, ce se sfășie...

— „Să plecăm dar”, — își ziceau rândunelele — „oricum e mai bine, să vedem ce mai e și pe la cuiburile noastre de acolo!”

Și se adunau tot mai strâns unele lângă altele, tixite în crepăturile piramidelor, ascultând mugetul de pierzanie al vântului ce biciuia nisipul pustiului, clipocitul somnoros al Nilului albastru, și chemarea tot mai lămurită a mării îndepărtate.

*

Au pornit la drum, orânduindu-se după vechiul lor obicei, stârnind vânt cu aripioarele și umplând văzduhul cu ciripitul lor vesel.

Pământul rămase departe în urma lor;

piramidele abia se mai deosebiau acum, ca niște mușuroaie... Nilul singur se mai deslușia, ca o fâșie de argint sclipitor...

Sburau acum între cer și apă: două imensități albastre. Valurile săltau de abia, cu mlădieri de somnolență, îngânându-le șoapte de chemare.

Simțiau lipsa acestei chemări.

Cum nu mai deslușiau sub ele nici un punct de sprijin, nu-și puteau da seama de distanța ce o parcurgeau, și — cu tot sbornul lor neconținut — li-se părea, dela o vreme, că stau locului și se sbat zadarnic, în văzduh.

Mici puncte negre se zăriau în nesfârșitul albastru al mării: corăbiile. Ele se ațineau pe urma lor, și când simțiau că aripile le-au slăbit prea mult, se coborau înspre ele, pentru a se odihni și a se hrăni cu fărâmele de acolo. Popasurile aceste le îngreunau și mai mult drumul. Numai atunci simțiau ele deabinele greul călătoriei. Aburii sărați ai mării le îngreunase aripile atât de mult; simțiau o sfârșeală prin toate încheieturile, și ațipiau într'o

toropeală înrudită cu moartea, din care n'ar mai fi dorit să se deștepte.

Și se deșteptau, biete, mai repede, de cum s'ar fi așteptat. Acum, că răsbătuseră peste întinsul Mediteranei și se simțiau mai la adăpost la tot pasul, se pomeniră, dela o vreme, în cumplite bubuituri de tun, cum nu mai auziseră niciodată. O luară spre apus, fără să se opriască în locurile atât de prietenoase și binecunoscute. Bubuiturile dușmănoase se auziau din ce în ce mai rar și ele își ziseră atunci, cu bucurie: „Am trecut peste primul pericol. Erau numai povești de speriat copiii vorbele despre bătaie, vedeți că nu se mai aude nimic?”

Sburară câteva zile în pace, oprindu-se unde voiau, căci acum se știa că călăuzi mai bine, și-și puteau da seama de drumul ce-l parcurs, căci nu mai era marea sub ele, ci pământul.

*

Dar liniștea li-se curmă din nou, chiar în clipa când zăriră linia atât de cunoscută. Bubuiturile de tunuri s'auziau iarăș;

corbii rotiau în cârduri tot mai dese în preajma lor — și mirosul de hoituri și de praf de pușcă răsbătia tot mai penetrant până la ele.

„Să trecem repede” — și-au zis rândunelele și au luat-o apoi în susul apei, cu gândul să nu se oprească decât în satul lor. Pâlcul se împrăstie, ca o ceață, într'un cîripit neîntrerupt. Mai gălăgioase erau cele ce se apropiau de cămin. Partea cea mai mare o luă spre miază-noapte.

Pâlcul cellalt mai sbură o vreme în susul apei, apoi trecu în dreapta fluviului, cîripind tot mai vesel, în așteptarea cuibului ce-l întrezăreau.

Când să se coboare spre satul unde își părăsiseră cuiburile, rămaseră speriate, rotindu-se de câteva ori deasupra ruinelor, cu țipete desperate.

— Vedeți, — spuse o rândunea mai bătrână — nu era mai bine să ascultați de noi și să rămânem acolo?... Vă aduceți bine aminte, că în toamna trecută am plecat mai de vreme ca altedăți, căci oamenii se în-

vrăjbiseră încă de pe atunci, și gălăgia lor ne-a silit să ne vedem de drum, cât mai în pripă... Vedeți bine, că nu s'au astâmpărat nici până azi. Foc și pârjol a rămas pe urma dușmăniei lor. Unde sunt cuiburile noastre? Unde sunt streășinile, ce adăpostesau micile noastre lăcașuri de lut? Praf și cenușă a mai rămas! Și nu vezi grăunte, nici gănganii pe nicăiri. Cu ce să trăim noi? Așa pățești, când te iai după vorba copilandrilor, cari abia și-au destins aripile și se cred mai înțelepți ca bătrânii!

Rândunelele tăceau posomorîte.

Nici chiar tinerii gureși, cari alcătuiau opoziția și luau cuvântul cu orice prilej, — nu mai îndrăsniră să ciripească nimic.

Poposiră pe cel dintâi copac, ce le veni în cale, ciripind abia în șopote, îngrijorate de soarta ce le aștepta, contemplând cu des-nădejde ruinile rămase pe urma prăpădului.

Vrăbii sfătoase sburau pe alături, aruncându-le vorbe de ocară: „La ce ați mai venit și voi acasă? Voi sunteți voiajori vestiți; cărați-vă de unde ați venit, că pe

aciei nici noi nu putem trăi, cari suntem băştinaşe şi nu ne mutăm cortul ca ȝigani, după cum se schimbă vremea". Rândunelele nu răspunseră nimic, păstrând, şi pentru mai departe, dispreţul lor suveran faţă de aceşti burghezi ai neamului într'aripat.

*

Un cârd de corbi rotia în apropiere. Cel mai bătrân din ei se abătu înspre copacul lor şi le zise:

— Bine aţi venit, jupânese! Mă închin cu plecăciune! Să nu vă mai fie teamă de nimeni! Puii voştri pot să se adăpostească liniştiţi în cuiburi. Aci paserile de pradă — cum le numiţi voi, în batjocură — au atâta hrană, încât pot să vă împrumute, cu prisosinţă. Nu duceam noi lipsă nici până acum; dar azi putem trage deget chiar cu împăratul vultur... Suntem aşa de ghiftuiţi şi de bogaţi, încât tot neamul păsăresc ar putea să ia pildă dela noi. Priviţi-mă bine şi observaţi, cum am întinerit, cu toate că nu sunt chiar de ieri-alaltăieri. Nu ne mai

hrănim de-acu cu hoituri de animale, ei cu stârvuri de oameni... Și carnea de om e cea mai dulce pentru stomacul cam deranjat al unui corb bătrân! Vezi, oamenii se țin așa de cumiți — am avut ocazii destule să ne convingem de cumițenia lor — dar ei nu înțeleg un lucru așa de evident: cea mai bună carne e cea de om. Auziam, din poveștile voastre, că oamenii negri încă se hrănesc cu carne de om. Accia sunt mai deștepți: sunt pe semne un fel de corbi și ei, că înțeleg care e bucata cea mai rafinată... Țștia, albi de pe aici, se omoară și când au înaintea lor mormane de hoituri atât de gustuoase, în loc să se ospăteze cum se cade, după atâta trudă, îi lasă în știrea Domnului să putrezească, ori, dacă au răgaz, îi îngroapă în pământ. Spuneți voi nu sunt oamenii niște nebuni de legat? Pentruce se luptă ei atunci, dacă nu se hrănesc cu carnea dușmanului mort, care e cea mai dulce carne de pe lume?

Rândunelele tăceau, ascultând îngrozite povestea corbului bătrân. — Nu răspun-

deți? urmă el — destul de rău! Ar fi vremea să vă băgați și voi odată mințile în cap! Ce credeți voi, că musculițele pe cari le înghiți voi cu ciocul nu sunt vietăți? — și așa serie la carte, că toate vietățile au dreptul să trăiască — dar noi ce stricăm? Gustăm din mortăciuni; hoiturile nu se pot supăra de asta, căci vieța lor e încheiată și noi nu facem decât să le ușurăm opera de discompunere și de împreunare cu natura — mamă... Băgați de seamă, jupâneselor, că am cetit și eu puțină filozofie? He he! Ia, băgați-vă mințile în cap — v'o repet — și vă lăpădați șorturile albe. Azi negru e culoarea de preferință; întrebați de oameni, dacă nu credeți! Și așa cum zic, luați și voi haina noastră și obișnuiți-vă cu hrana, ce o mâncăm noi. In curând vi se destind ciolanele; nu veți mai fi așa de rebegite... zău, nu vă supărați, dar se vede că vă hrăniți numai cu țânțari... Și — s'auzim de bine, jupânese, până dimineață vă mai răsândiți!

*

Dimineața, când corbul s'a abătut pe la

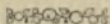
copacul cu rândunelele, n'a mai găsit nici una.

Unde erau? Au plecat în altă parte? S'au înapoiat în țările mai calde și mai pașnice?

Nu putea ști nimeni.

Și corbul croncăni, cu adâncă filozofie:

— Vezi, ce proaste sunt flușturatele astea! Să ia frunza 'n buză, când le aștepta aici atâta belșug!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Clopotele...

În turnul bisericuței de piatră, clopotele prinseră a se șopti, când umbrele amurgului învăluiau lumea, cu vâlul lor cernit.

— Ați auzit — întreabă clopotul cel mic — ați auzit vestea grozavă, că de acum și pe noi ne vor duce pe câmpul de bătaie? Și glasul nostru, cu care chemam până acum pe oameni la rugăciune, se va schimba în țipet de pierzanie? Eu nu înțeleg, ce vor cu noi. Avem și noi graiul nostru, cum au toate vietățile din lume. De câteori moare vr'un copilăș, eu îmi ridic pentru întâia oară glasul și adese, când e odraslă de oameni săraci, îl petrec singur până la groapă. Îndată ce am pornit să glăsuesc, oamenii se închină, și până departe în văile cele mai afunde, își dau seama toți creștinii, că s'a stins un suflet de copil, luându-și

sborul spre o altă lume, mai bună... Vântul duce departe glasul meu, până în creștetul dealurilor din zare, și ele îl repetă într'un ecou plin de dragoste. Ne cunosc oamenii; ne cunosc păraiele și dealurile de aici. Ce va fi de ei, când nu vor mai auzi glasul nostru și turnul va rămânea văduvit și mut? Ce va fi de ei, când își vor da seama, că glasul nostru sfânt s'a schimbat în țipet de mânie, împrășcând, prin gura tunurilor, moarte și pierzanie asupra vrășmașilor? Și asta să o facem noi, despre cari străbunii seriau:

— „Mortus plango?”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*

— Liniște-te, băete, îi răspunse clopotul cel mijlociu. Copii de vârsta ta nu pot înțelege vremile grele, prin cari trecem. Soarta a rânduit să fim clopote, deși puteam fi, din capul locului, tunuri, sau obuze... Arama noastră se potrivea tot așa de bine și pentru așa ceva. Vorba e, ca omul să-și facă datoria cu cinste, ori unde l-ar pune. Să ne pară bine, că glasul nostru se aseamănă cu acela al oamenilor! Ne-am înde-

plinit chemarea în clopotnița satului? Ne vom îndeplini-o și pe câmpul de luptă. Binecuvântarea, ce s'a rostit asupra noastră, nu ne mai privește din clipa când, asvârlite în turnătorie, ne vom schimba în lichid fierbinte. Muncitori, cu mușchi de oțel, ne vor turna în forme noi, și vom vedea lumina zilei, sub altă înfățișare, ca tunuri, obuze, șrapnele... Ne vom face datoria și atunci. Glasul nostru nu va mai avea timbrul evlaviei, dar va avea pe acela al vitejiei! Nu vi s'a întâmplat niciodată, să auziți, târziu noaptea, bubuituri îndepărtate, ce cutremură pământul din temelii? Nu v'ați gândit atunci, că e glasul tunurilor, ce împarte mii și mii de morți în preajma lui, în vreme-ce noi stam în clopotnița părăsită, ca o neputincioasă aramă sunătoare? Ți-s dragi oamenii, băete? Ei bine, și mie mi-s dragi; să mergem deci și să-i ocrotim pe ai noștri și pe câmpul de luptă, ca să vadă că nu ne-am uitat de ei nici acolo! Azi se prăpădesc mii de oameni în câteva clipe; se darmă catedrale strălucite și orașe, în

câteva ore. Pentru ce să credem, că în acest măcel cumplit, avem numai noi privilegiul de a sta liniștiți la adăpost, privind cum totul se surpă de jur împrejur?

Mergem și noi și ne ridicăm glasul în mijlocul măcelului cumplit. Să ne bucurăm, că glasul nostru va fi și mai puternic atunci, căci tot străbunii scriau despre acest glas:

— Fulgura frango!

*

Clopotul cel mare, ascultă o vreme în liniște, pe urmă începu să glăsuiască și el.

— Aveți dreptate, băieți, în graba voastră tinerească, dar ascultați-mă și pe mine, căci alte vremuri s'au strecurat peste capul meu. Vremuri bune — mai mult rele decât bune — dar ele s'au strecurat și eu am rămas! Înțeleg și duioșia băiatului care nu știe decât să glumească și să plângă; înțeleg și sburdălnicia flăcăului, ce-și cere partea lui de muncă, pe câmpul de măcel. Voi poate, că veți avea parte de el, dar eu nu!... Sunt și prea bătrân — și m'am obișnuit atât de

mult eu locul meu din clopotniță, încât nu pot să-mi dau seama, ce aş putea eu folosi, dacă m'ar scobori iarăş şi m'ar asvârli în turnătorie? Prefacerile aceste — cred eu — sunt numai pentru voi, cei mai tineri. Eu voiu rămânea la locul meu, căci şi inscripția veche, cu slove chirilice, din veacul al XVIII-lea, mă va îndreptăți să fiu adăpostit.

Voi veți merge şi vă veți răşboi, dacă datoria vă cere această jortfă. Şi câtă vreme voiu rămânea singur, mă voiu strădui să vă înlocuiesc, în toate slujbele, ce le isprăveam până acum laolaltă. Ştiți bine, că glasul clopotului se schimbă după vremuri. Altul e glasul lor din Vinerea Patimilor, dela Inmormântarea Domnului, şi altul e acela din ziua Invierii! Altfel se tânguesc ele după un copil nevrâstnic, după un om de rând, şi după un creştin vrednic, care a ținut la podoaba casei lui Dumnezeu!

Imi voiu modula şi eu glasul, după acela al vostru, de câte ori va cere trebuința şi oamenii nici nu vor băga de seamă, că voi sunteți departe. Mai e un lucru, care mă

mângăie: cum am zis, alte vânturi au trecut peste capul meu. Am mai văzut dostule răsmiriți și răutăți, desfășurându-se acolo... jos... unde stăpânește întunerecul...

Și când glasul tunurilor amuția, venia iarăș rândul nostru. Oamenii învrăjbiți de mai nainte se închinau eucernici, când noi îi chemam la rugăciune. Li priveam cu adevărată dragoste, cum urcă colina, în haine de sărbătoare, cu fețele luminate de o întrebare plină de mâhnire: oare pentru ce se sfășie oamenii ca fiarele codrului, când ar putea trăi așa de pașnici alături, zilele, numărate ce le au, în viața lor cu așa de puține bucurii?

Pe urma vijeliei ce s'a descărcat deasupra lor, ei sunt mai buni și mai iertători, căci suferințele ce le-au îndurat i-au înălțat sufletește. Ei înțeleg atunci, cât de zădarnice sunt pornirile rele ale firii omenesti și cât de mic e omul în fața vijeliei de patimi, când îi dă frâu liber și pe urmă nu o mai poate opri.

Să-i vezi atunci, cum se pun pe lucru!

Ōgoarele stropite cu sânge aduc roade mai
îmbelșugate... cei cu dare de mână sunt mai
milostivi ca cei săraci... oamenii revin la
calea adevărului, ca după un vis urît.

Să nu se tulbure deci sufletul nostru,
dragi tovarăși! Eu voiu rămânea la postul
meu și voiu vesti și în aceste zile de pier-
zanie, dragostea deaproapelui, chemând pe
oameni să se închine în lăcașul cel sfânt.

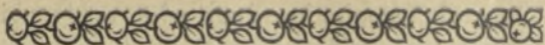
Vijeliile, — oricât de grozave ar fi ele,
— vin și trec, dar din cuvintele Evangheliei
nu se ve schimba nici o slovă, până la capătul
veacurilor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Va veni vremea, când iaras vă veți în-
tource în clopotnițele voastre și, adevăr zic
vouă, va veni vremea, când tunurile vor
amuți pe veci. Ele vor fi duse atunci la
turnătorie, ca să fie schimbate în clopote,
ce vestesc dragostea dintre oameni și mări-
rea lui Dumnezeu.

Să nu uitați vorba mea; să nu uitați,
că datoria noastră este, să chemăm pe oa-
meni la adevărata vieata, cum spun bătrânii
în intealeapta lor vorbă:

— Vivos voco!

In catedrala din Blaj.

In catedrala din Blaj, în ziua de Sânt-Petru, alături de publicul numeros, ce a luat parte la serviciul divin, s'au remarcât două grupuri de soldați, ce au stat de curând, față în față, cu priviri dușmănoase, cu baionetele pe țeava puștii, gata de atac.

In frunte era un grup de prizonieri muscali; vr'o douăzeci de soldați voinici, în uniforme pământii, purtând pe o tinichia de pe piept numărul de prizonier. Blonzi, cu ochii de un albastru spălăcit, stau cucernici, cu mâinile încrucșate în fața altarului, închinându-se și plecându-se adânc, de câte ori arhiereul îi binecuvânta din ușa împărătească.

Iar la spatele lor erau răniții noștri din

spitalul Dr.-ului Hâncu, în covârșitoare majoritate, Români.

Nu vi se pare paradoxală această juxtapunere?

Oamenii aceștia, înainte numai cu câteva luni, stau față în față, cu mâna pe armă, gata a se sfâșia ca fiarele, în orice clipă. Și s'au încăierat apoi, pe moarte pe viață, până s'au pomenit unii rostogoliți la pământ, iar alții capturați și dezarmați.

Și acum se întâlnesc iarăși, după luni de efortări și suferințe, sub boltiturile aceleiaș biserici, ascultând slujba dumnezeiască închinându-se Stăpânului a toate!

Pe o clipă te străfulgeră gândul, că oamenii ăștia, cari s'au obișnuit cu șuierul gloanțelor și cu rânjetul morții, ar putea, foarte ușor, să revină la furia lor de acum câteva luni și să se încăiere pe loc, într'o vâlmășeală de moarte...

Dar ei stau liniștiți, buzele lor șoptesc rugăciuni... și chiar de li-se încrucișează privirile, ele nu mai au scipiri de oțel... Li s'a înmuiat îndârjirea din priviri în fața

altarului, și pe urma suferințelor, ce i-au făcut să îngenuncheze. Soldatul-mecanism s'a schimbat iarăș în om ca toți oamenii, cum i-a rânduit Dumnezeu pe lumea asta, cu trupul rob ispitelor, dar cu sufletul bun și iertător.

O rază de soare trece peste capetele lor, saltând asupra-le pulberea de aur, ca o aureolă de glorie fugară pentru acești eroi necunoscuți, de cari nu va pomeni nimeni în istorie.

Talazurile rășboiului înfricoșat, i-a saltat, ca pe niște mici bărci vagabonde, i-a isbit de obstacole, și i-a fărâmițat. Pe urmă, i-a asvârlit la țärm, ca să le arate cât de neputincios e omul în fața groaznicului tai-fun, pe care singur l-a scormonit din somnolență.

*

Din șirele Muscalilor, se ridică cu un cap, un bărbat voinic, cu barbă castanie; un tip frumos de popă dela sate.

Ei stau smirnă, cu ochii ațintiți la ico-nastre și ochii lor șterși, par'că se lumi-

nează de o tainică scânteie, când zăresc chipul Maicii Domnului și al Mântuitorului. Apoi flacăra din ochii lor se aprinde și mai mult, când zăresc pe Sfântul Niculae, care îi privește din cadrul aurit, — ca și la ei acasă — cu barba lui albă de arhieru bătrân, cu ochii milostivi și înțelegători, cu dreapta întinsă spre blagoslovenie...

*

Cine ar putea prinde, pe o invizibilă placă de fonograf, rugăciunile prizonierilor și pe acele ale răniților?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cine ar putea marconigrafia atâtea ofțări, ce se înalță rugătoare la cer, împărăștiindu-se apoi, ca o dâră de scânteii, pe tot cuprinsul satelor văduvite, dela Tisa și Murăș până la Carpați — și până dincolo de Nistru și de Volga?...

Soldații de ieri, înarmați până în dinți, stau azi, în uniformele lor spălăcite de urgia vremurilor năpraznice, fără baionete, fără cartușe și fără puști, cu ochii ațintiți la chipul Mântuitorului ce ține Evanghe-

lia deschisă, binecuvântându-i și spunându-le dumnezeieștile cuvinte:

— Pace vouă!

*

Urgia războiului decurge încă, în toată furia.

Zeci de mii de oameni se încacă zilnic să apere drapelul patriei și să moară pentru el, dacă soarta hotărăște așa.

Zeci de mii se încăieră și mor.

Imi întorc privirea dela răniți și prizonierii din fața mea, căci viziunea îngrozitoare de mai înainte mă obsedează iarăși.

Ti văd, cu ochii închiși, încleștați în măcelul cumplit, strivindu-și țeasta cu patul puștii, răcnind ca fiarele... Gloanțele și uieră prin văzduh, șrapnele explodează deasupra încăierării... și tunurile varsă de pe culmi blestemul lor de pierzanie.

Văd toate aceste grozăvii... — îmi strâng pleoapele și mai tare — și-mi astup urechile, căci deslușesc țipete și răcnete, răpăituri de puști și bubuituri de tunuri...

Tresar.

Pe-o clipă s'a făcut mișcare în biserică și era cât pe aci, să mă pomenesc țipând.

Lumea îngenunchiase; glasul arhierelui s'auzia mângăietor:

— Luați mâncăți, acesta este trupul meu!

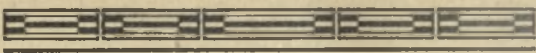
Vedenia grozavă de mai nainte dispăruse, ca prin farmec.

Soldații îndușmăniți, stau îngenunchiați, închinându-se.

Și duhul Domnului plutia deasupra lor.

Acum am înțeles pe deplin cuvintele Scripturii, când pomenesc de haosul, din care s'a zămislit lumea, și — duhul Domnului plutia deasupra haosului și a apelor...

La anticar...

Un ziar francez aduce în discuție o chestie foarte interesantă la care nu ne putem gândi fără oarecare emoție.

E vorba, nici mai mult nici mai puțin, decât de excluderea vechilor eroi ai antichității și înlocuirea lor cu eroii actualului războiu mondial.

Tot ce au învățat până acum elevii despre pildele de eroism din trecut, sunt abia chipuri palide, în comparație cu sfortările supra-omenești, ce se înfăptuiesc acum, pe tot cuprinsul bătrânci Europe, până dincolo de Caucas și până pe țărml arid al Lybiei de odinioară...

Și așa, eroii de demult, ce se așezaseră atât de liniștiți în tronurile lor de fildeș, cu mutră gravă și solemnă, pentru a fi

admirați de posteritate, vor fi necesitați a se coborî de pe pedestalele înalte și a se retrage într'un ungher obscur, unde vor petrece ca pensionari modești — zilele ce li-le va mai rânduî memoria atît de ingrătă a posterității.

Leonida cu cei trei sute de viteji dela Thermopyle, falangele biruitoare dela Marathon și Salamina se vor retrage binișor în întuneric, când vor lua seamă, că băeților nu li-se mai pomenește în școli de glorioșii lor strămoși, cei asemenea zeilor: dumnezeescul Achill, Agamemnon cel departe stăpânitor, vicleanul Ullse, înfricoșatul Ajax...

Tot asemenea își vor lua calabalâcul și vitejii de pe malul blondului Tibru: Muciu Scaevola, Horațiu Cocle, Horații, Scipionii, până încoace la divii împărați, ce au sguđuit o lume întreagă, cu zângănitul spadelor de oțel, și au întunecat soarele, cu săgețile lor șuerătoare...

Se vor retrage și ei, în umbra primitoare a necunoscutului din care au răsărit,

după ce au strălucit atâtea veacuri în ochii posterității admiratoare.

Se vor retrage fără înduișoare și fără mâhnire, asemenea umbrelor, ce se strecoară pe Câmpiile Elisee.

Pot trece și ei în împărăția uitării, cum au trecut puternicii lor zei, ce ocârmuiau pe vremuri, cerul și pământul: Joe, adunătorul de nouri, Apollo departe — săgetătorul, Venera cea născută din spuma mării, neprinănita Minerva, Neptun, stăpânitorul mărilor și — piul Enea, abătut pe țarmul lavinian, după atâtea rătăciri și suferințe.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

E soarta comună a măririi pământene, ca și a astrilor rătăcitori: să strălucească o vreme, și apoi să dispară în neant!

Nu e nimic nou în soarta vitregă a eroilor vechi.

Lumea trece prin atâtea prefaceri; vremile de azi au caracterul unui cataclism uriaș — încât nu e mirare, dacă nu mai avem chef pentru eroii anticității, când ne gândim la aceia ai zilelor noastre.

Azi mor zilnic o sută și o mie de Horații Coeles, apărând podurile dela Nistru și Strij până jos la Isonzo; iar suferința lui Muciu Scaevola dispare în fața eroilor, ce degeră la înălțimi de mii de metri, cu arma în mână...

Eroii antichității aveau măcar prilejul de a-și dovedi eroismul ajungând să se măsoare cu dușmanul în luptă dreaptă. Forța lor musculară, curajul personal avea deplin teren de validitare. Astăzi însă, când tehnica modernă a născocit atâtea mijloace de distrugere, eroismul personal dispare; azi se luptă massele, mai bine zis: comandanții dela masa verde, cari mișcă massele ca pe niște pioneri fără voință, pe o uriașă tablă de șah.

Vitejia personală a luptătorilor azi dispare cu totul, în fața multiplelor piedeci, mai totdeauna invizibile.

Se luptă azi în văzduhul și dedesuptul tărâmului. Poți să fi cel mai viteaz și cel mai voinic — și o bombă asvârlită dintr'un Zeppelin te fărîmă în bucăți, chiar în clipa,

când luai hotărîrea, de a lupta ca un erou, până la cea din urmă suflare. Sute și mii de soldați porniți la asalt, răsbătând cu încordări supraomenești prin obstacolele de sârme, în clipa celui mai înalt act de eroism, când sunt abia la o sută de pași de tranșeele dușmane — sboară în vânt în clipa, când comandantul inamic apasă butonul terenu-
lui subminat...

Cari din eroii anticității pot sta alături de sforțările titanice ale aviatorilor de azi, ce se ridică la mii de metri, pentru a îndeplini slujba de observație, prin ploaia de gloanțe ce le suieră pe la ureche? Și acolo sus; dincolo de sborul vulturilor mândri, se pomenesc față în față cu un aviator inamic — și se pornește înfricoșatul duel aerian, cu un singur secundant, ce rânjește plictisit de atâta măcel: Moartea.

*

Eroii anticității au fost mari, pentrucă au avut prilej de a-și manifesta vitejia individuală și — mai ales — pentrucă au

avut scriitori entuziaști, cari le-au perpetuat amintirea.

Ei au fost ridicați pe pedestale înalte și au tronat veacuri dearându-l în ochii posterității.

E vremea să se coboare acum, lăsând locul altor eroi — sânge din sângele nostru — pe cari i-am văzut trăind alături de noi, și prăbușindu-se apoi în revărsarea îngrozitoare a Gheenei moderne...

Să le păstrăm deci amintirea scumpă, după vrednicie.

Să scriem numele lor, cu slove de aur pe pământii scolilor și ai bisericilor noastre, ca generațiile de mai târziu să-i cunoască și să-i preamărească.

Să împrăștiem pretutindeni chipul lor iubit; să socotim tot ce e luminos în viața și moartea lor de eroi-martiri; să scriem ziua și noaptea, ca să le perpetuăm pomenirea.

Vom afla câte o lature strălucitoare în viața celui mai obscur erou „fără nume”, ca și în aceea a intelectualilor noștri, al că-

ror nume ajunsese deja pe aripile popularității.

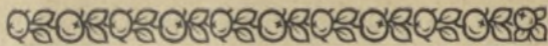
Puși alături, ei vor alcătui acel fioros apogeu al jertfei și al distrugerii, pe care ni-l dă Veresaghin în superba lui pânză: Apoteoza războiului.

Cu cât piramida aceasta de cranii rânjitoare se va înălța mai sus, cu atât titvele vor fi mai grăitoare, spunând în limba lor de dincolo de Valca Plângerii: „Am adus și noi jertfe... așteptăm și noi o răsplată, pentru urmașii noștri!”...

*

Și așa, eroii antichității vor trece, unul câte unul, la anticar; literatura zilelor viitoare îi va pomeni tot mai rar, deschizându-și larg porțile, pentru eroii zilelor noastre, ce s'au stins, sub ochii noștri, în cea mai eumplită încăierare, din câte s'au văzut sub soare...

Crăciunul răniților.

— Cuvânt rostit cu ocazia pomului de Crăciun, oferit soldaților din spitalul „Sf. Gheorghe”. —

Iubiți frați!

Se împlineste anul, de când tot în acest local — cu prilejul aceleiași seri sfinte de azi — mi-am ridicat glasul, să spun câteva vorbe de mângăiere și îmbărbătare răniților, ce erau uerotiți în spitalul „Sf. Gheorghe”.

Pe atunci credeam cu toții, că acela e cel dintâi și cel din urmă ajun al Crăciunului, ce îl petrecem în războiu. Și iată, că s'a strecurat un an de atunci—și îngerul păcii nu s'a coborât din ceriu, să împace ome-

nirea răsvrătită; bubuitul tunurilor continuă să sguđuie pământul și oamenii, ce degeră iarăș prin tranșeie, se năpustese și acum cu armele în mână, — unii asupra altora — ca să se omoare.

Imi aduc aminte de seara de Crăciun din anul trecut — și dacă mă uit la fețele voastre, fraților, îmi dau seama, de anul ce s'a strecurat peste noi, lăsând în urmă-i atâtea suferințe. Nu mai sunt fețele, pe cari le-am văzut în anul trecut; în ajunul Crăciunului!

Sunt alte fețe străine. Cei de acum anul s'au însănătoșat și s'au reîntors probabil, la trupele lor; — au luptat, — de sigur, — mai departe; unii din ei au rămas în viață, iar alții vor fi prin alte spitale, ori poate vor fi deja în groapă, căzuți cine știe unde, pe uriașul câmp de luptă dela Miază-noapte, Miazăzi și Apus.

Acum e anul, când am prăznuit seara de Crăciun, ne gândiam, că Dumnezeu se va îndura să ne trimită pacea dorită deodată cu sosirea primăverii. Și iată a trecut

primăvara și vara, a trecut toamna — frunzele au căzut pentru a doua oară, de când pământul e roșit de sânge — și iarna ne află tot în toiul războiului cumplit.

Câte vieți s'au stins în decursul acestui an! Cât sânge a curs, câți schilavi au rămas, până ce câmpul de luptă s'a schimbat așa, cum e astăzi. Nu mai este urmă de Muscali în Carpați; Sârbia, care a provocat acest războiu cumplit, azi e zdrobită cu totul — și încăierarea tot decurge încă, cu mare putere.

Ne gândim, în această seară sfântă, la toți acei viteji, cari au sângerat și au suferit, apărându-și patria.

*

Voi, iubii frați, cari stați acum în fața noastră, încă ați luat parte la încăierarea aceasta; voi ați stat în fața morții, care v'a șuerat pe la urechi, dar nu v'a putut răsturna, după cum a răsturnat pe atâți alți tovarăși ai voștri.

Voi cei de aci, — în cea mai mare parte Români, apoi Maghiari, Nemți și Slovaci

— v'ați făcut datoria pentru țară și, după ce vă veți însănătoși, ușor se poate să mergeți iarăși în linia de foc.

Iată, oameni de inimă și-au adus aminte de voi, în această seară sfântă și au grăbit să vă aducă daruri, ca să vă mai alinați durerea și dorul, gândindu-vă la cei de acasă, cari petrec acum Crăciunul, singuri.

Este o răsplată pentru vitejia și suferințele, ce le-ați îndurat, luptând pentru patrie. Este un semn de dragoste pentru voi toți, cari ați apărât cu piepturile voastre, pământul, în care odihnesc părinții și strămoșii noștri, pământul, care a fost botezat cu sângele vostru, ca să aducă roade îmbelșugate. Voi știți fraților, când aruncați în pământ sămânța, că aceasta aduce roade și hrană; tot astfel sângele ce a curs și s'a sbeut în pământ; miile și miile de cadavre, ce au fost aruncate în gropile cu var, — după înecăierările cumplite — încă trebuie să aducă roade. Și aceste vor fi: zilele de pace și de frățietate, ce vor urma mai târziu. Voi, cari în fața morții ați fost frați; frați trebuie

să rămâneți și în viață, cu aceleași drepturi, aceleași îndatoriri, de cari v'ați învrednicit, trecând prin probele de sânge, prin probele de foc, și prin probele suferinții.

*

În seara aceasta sfântă, iubiți frați, să ne gândim, mai întâi la ieslea din Viflaim, în care s'a născut Mântuitorul lumii. Să ne gândim la Prea Curata Fecioară Maria, care este sprijin în rugăciunile noastre; să ne gândim la îngerii, cari se coborau din ceriu, vestind păstorilor bucuria cea mare și cântând: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bună-învoire”.

Să ne gândim, că El s'a coborât din cer pentru mântuirea noastră; că El a pătimit și a murit și a fost îngropat... Să ne mai gândim apoi, că a înviat a treia zi, după Scripturi, și că iarăș va să vie cu mărire, să judece viii și morții.

Învierea Lui înseamnă și învierea noastră și învățăturile lui dumnezeiești, dacă

vor fi ascultate cu sfințenie de oameni, vor aduce iarăș pe lume, pacea mult dorită, căci doară el ne-a poruncit: „Iubiți pe dușmanii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi, ca să fiți fiii Tatălui vostru din ceruri...”

Cu cât ne vom apropia mai mult de învățăturile Lui, cu atât vom avea mai mare liniște sufletească; și ne vom ridica ochii spre casa Tatălui Său din ceruri, unde sunt multe lăcașe.

În seara aceasta sfântă, să ne mai aducem aminte, fraților, de tovarășii noștri de arme, BCC Cluj - Central University Library Cluj cari au murit cu arma în mână, luptând pentru patrie. Să păstrăm, cu sfințenie, pomenirea lor, și să zicem în gândul nostru o rugăciune, ca Dumnezeu să-i odihnească în împărăția Lui, să-i mângăie și să-i ocrotească, cu îndurările iubirii Sale de oameni.

Să ne gândim apoi, fraților, la aceia cari se află acum, pe câmpul de luptă, în ploaia de gloanțe a puștilor, în primejdia obuzelor și a șrapnelelor, ce se descarcă asupra lor, cu atâta furie. Să ne gândim la ei,

căci se luptă pentru noi, și să rugăm pe Dumnezeu să-i ocrotească, să le dea ajutorul Lui, ca să-i vedem iarăși întorcându-se teferi la vetrele lor, pe cari le-au părăsit de atâta amar de vreme.

*

Iar voi fraților, cari v'ați strecurat prin primejdiile războiului și v'ați reîntors apoi acasă, răniți și bolnavi, aduceți-vă aminte de năcazurile prin cari v'ați strecurat, din ziua când a sunat goarna de luptă. Aduceți-vă aminte de marșurile lungi și obositoare, ce le-ați făcut; de căldurile mari ori de gerul îngrozitor, ce vă pătruns până în măduvă; de șanțurile în cari ați stat pitiți săptămâni de-arândul, în vreme ce gloanțele șuerau deasupra capetelor voastre, povestea morții... Aduceți-vă aminte de atacul ce l-ați făcut apoi, cu baioneta pe pușcă, de încăierarea cumplită, când oamenii se prăvăleau alături de voi, cum se prăvălesc spițele holdei coapte, sub tăișul secerătorilor. Aduceți-vă aminte cum moartea vă pândea din tot colțul; cum ea s'a năpustit asupra

voastră și era cât p'aci să vă răpună... Dar mâna lui Dumnezeu v'a ocrotit, firul zilelor noastre nu se isprăvise încă.

În mâna lui Dumnezeu e viața și moartea; în mâna Lui sunt și sufletele noastre, de aceea să zicem întotdeauna, cu dreptul Iov: „Domnul a dat, Domnul a luat, fie numele Domnului binecuvântat”. Cu aceasta să vă mângâiați în suferințele și durerile, ce v'au rămas pe urma ranelor și a boalelor, ce vi le-ați contras pe câmpul de luptă.

De multe ori, în viață ne îngâmfam și ne uităm de ajutorul lui Dumnezeu; dar când suntem în primejdii și nenorociri mari — cum e și războiul de acum — ochii ni-se deschid, și vedem cât de neputincios și mic e omul, ca o frunză, pe care o svârle vântul încotro vrea... și cât de mare lipsă are de un sprijinitor puternic, care nu-și uită de el niciodată, nici chiar în mijlocul celor mai mari primejdii.

Să nu ne uităm deci de acest Stăpân drept și milostiv, fraților, mai ales azi,

când simțim mai mult ca oricând, cât de neputincios e omul în fața Acelui ce e Domnul vieții și al morții, fără voia căruia nu se clatină nici un fir de păr al capului nostru.

Să suportăm cu răbdare și încredere în El, suferințele zilelor de azi, căci tot creștinul adevărat trebuie să știe, că viața noastră pământească nu e decât o trecere la viața de apoi, când vom sta în fața dreptului Judecător.

Tot creștinul adevărat știe, că viața noastră pământească nu e decât o Vale a Plângerii, purtând fiecare din noi pe frunte încă din leagăn sentința: „Adu-ți aminte, omule, că pământ ești, și în pământ te vei întoarce”.

În zilele aceste grele, credința este cea mai scumpă comoară a noastră, de care trebuie să ne prindem, cu amândouă mâinile, ca valurile năcazurilor să nu treacă peste capetele noastre.

Ne ridicăm privirile spre cerul întunecat de fumul tunurilor, și abia întrezărim

steaua luminoasă, ce s'a oprit deasupra ieslei unde era Pruncul...

Și totuș — nu este iertat, să scăpăm din ochi steaua aceea, nici Pruncul dumnezeesc, ce se adăpostește sub ea, căci atunci nu mai avem nici un sprijin în viața aceasta, sub povara atâtor nenorociri.

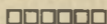
Să ne ridicăm deci ochii, fraților, cu încredere spre steaua cea minunată și spre Pruncul dumnezeesc și să ne rugăm:

„Isuse Hristoase, Tu care te-ai coborât din cer, pentru noi oamenii și a noastră mântuire, întinde-ți dreapta binecuvântată spre noi oamenii păcătoși, cari ne-am uitat de poruncile Tale. Iartă greșelele noastre cele fără număr, și fă să se sălășluiască iarăș în sinul omenirii, duhul păcii și al buneînțelegeri, cum îl vestiau îngerii, la nașterea Ta.

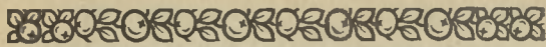
„Coboară-te iarăș între noi — și arată-ne, cât de mult ne-am îndepărtat de poruncile Tale. Spune-ne încă odată, că atunci când ne împreunăm mâinile spre rugăciune și zicem „Tatăl nostru”, înțelegem, că toți

oamenii sunt frați, că avem acelaș Părinte în ceruri de care ne-am uitat de atâtea-ori. Noi am dat Cesarului ce este al Cesarului — cum zice Scriptura — și îi vom mai da, dacă trebuința va cere — îngăduiască-ni-se, să dăm și lui Dumnezeu, ce este a lui Dumnezeu.

„Și vie împărăția Ta, fie voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ — Amin!”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

† Antoniu Negru.

— O vorbire, ce nu s'a rostit. —

Prietene,

Cetesc o depeșă laconică din Stockholm, în care se spune, că opt soldați invalizi de ai noștri, înapoindu-se, bolnavi de ftiize, din Siberia, au murit în Finlanda și au fost înmormântați apoi, cu onoruri militare, în orașul Tornea, din Svedia.

Aflu, între numele vitejilor morți, și pe al tău, frate; telegrama amintește că ești Român, și ai aparținut regimentului 33 de infanterie.

De aceea m'am simțit îndemnat, să spun câteva cuvinte deasupra mormântului tău străin, căci în țara fiordurilor, unde te odihnești acum, nu vei fi avut preot, ca să

te probodească după legea noastră românească — nici feciorii și fetele satului n'au știut să-ți așeze la căpătâi, bradul strămoșesc, cum se cuvine tuturor tinerilor, pe cari viforul năpraznic i-a rupt în două, la cea mai frumoasă vârstă.

E greu să cuvintezi azi, la groapa unui frate, când mormanul fraților noștri, ce dorm în pământ străin ar întrece, de nu știu câte ori, în înălțime, piramida lui Cheops.

E greu... căci inima noastră, după atâta sbucium și suferință, s'a obișnuit cu durerea; s'a petrificat deabinelea. Trăim azi sub stăpânirea Morții, și cei rămași în viață se întrebă adese, cu un aer de mirare: de ce mai zăbovesc și ei pe acest glob de humă, când cei mai buni ai noștri s'au dus?

*

Nu-mi pot da seama, prietene, din cele câteva rânduri ale depeșei, nici cine ai fost, — înainte de a intra în luptă — nici cari erau îndeletnicirile tale în viață?

Candidat de avocat, sau alt soiul de cărturar nu mi-se pare să fi fost, căci atunci aveai măcar rangul de cadet, și nu te coborai în groapă, ca simplu gregar, dupăce ai înfruntat dușmanul în linia de foc, și ai trecut prin martiriul a fi prizonier în Siberia.

De aceea, cred eu, că ai fost țaran — cine știe de unde. Din Munții Abrudului sau ai Hunedoarei; din Banat sau din Câmpia noastră.

Când ai plecat la sunetul goarnei, ți-ai luat rămas bun de la nevastă și copii — dacă ai avut — și te-ai dus, cu gândul posomorît, că poate n'ai să te înapoiezi. Pe urmă, când ai ajuns în toiul vălmășelei nu te-ai mai gândit acasă, când vedeai, cum se prăpădesc camarazii tăi. „Ce-a da Dumnezeu!” — ți-ai zis atunci, și ai pornit la năvală, cu ochii încruntați, cu buzele supte...

Cronicarul grăbit al războiului n'a avut răgaz, să însemne, în câte lupte ai luat parte și cât de mare a fost vrednicia ta. Te-ai

pomenit, la o vreme răsturnat la pământ, cu membrele strivite, căci chiar inamicul te-a declarat de invalid, și ți-a dat drumul să vii iar acasă, după ce ai petrecut atâtea zile de suferință, în țara de ghiață a Muscalului. După luni de zile, petrecute într'un spital străin, — unde nu puteai schimba o vorbă, în limba ta, decât cu doi-trei tovarăși de suferințe, schilavi și ei, ca și tine — v'au așezat, ca pe vite, în vagoane — și trenuri lungi au pornit spre Siberia; în lumea zăpezii și a pușcăriei.

Aici ai avut câteva luni de răgaz. La muncă grea nu te puteau pune, ca pe ceilalți, căci erai neom... Dar ai avut totuș destul prilej, să te convingi, în toată ziua, cât de amară e pâinea dușmanului, stropită cu lacrimile tale neputincioase!

Intr'o zi, când ai dat cu ochii de o oglindă, ai început să tremuri, ca prins de friguri...

Cine era bătrânul acela, cu ochii șterși, cu barba lungă și căruntă, ce te privia, ca un străin, din ciobul oglinzii?

Nu erai tu, desigur! Căci erai voinic și rumen, când ai plecat de acasă; ochii tăi erau plini de viață, iar brațul tău isbia la pământ trei flăcăi deodată, din cei mai voinici, când te amestecai în certurile lor dela horă.

Și totuș tu erai!...

Spre seară, când te-ai întins pe rogojină, și ți-ai pus mâinile căpătâiu — că prea era rece scândura goală — ai simțit cum te cuprinde o căldură, în dreptul inimii... Simțiai, cum căldura aceea se ridică tot mai sus, și pe când te-ai proptit într'un cot, te-ai pomenit, că ți s-a umplut gura de ceva cald și sărat... Te-ai șters la buze cu mâneca bluzei — cămașă de mult nu mai aveai — și, la lumina opaițului, ai luat seama că mâneca bluzei e plină de sânge.

„De acu s'a isprăvit!” — ți-ai zis.

Știi, că ai să te prăpădești în țară străină, și ți-ai plecat capul în fața hotărârii neschimbate, pe care au adus-o Ursitoarele, când torceau firul vieții, lângă leagănul tău...

*

Ai fost dus apoi într'un spital, unde aveai îngrijire mai bună. Hrană și căldură binefăcătoare aveai acum, frate Negrule, când Moartea își pusese deja pocețea ei de ghiată, pe fruntea ta îmbătrânită așa de fără vreme. Zăceai tolănit în patul tău cald, gândindu-te la nevastă și la copii; la boulenii de acasă și la cele câteva jugăre de arătură. Ai înțeles, pe cât ai putut prinde, din graiul străinilor din jurul tău, că în curând vi-se dă drumul, să veniți acasă. Cu puțina prindere ce aveai, puteai să trăești la casa ta, fără să cerșești nimănui...
Nevasta era harnică; copiii încă puteau, azi-mâne, să-ți dea mână de ajutor și puteai să mai încurci încă cu tihnă, zilele ce ți le-a rânduit Dumnezeu, așa ciung cum erai, cu un picior de lemn, sau cu dreapta tăiată din umăr.

Gândul, că ai să vezi iarăș pe cei de acasă, te făcea mai sprinten; uitai nenorocirea, în care te aflai. Numai arsura din dreptul inimii nu te mai slăbia, și picuri

de sânge îți umeziau buzele de câte ori te rupea tusa...

În ziua plecării ți-ai făcut trei cruci și ai zis: „Doamne ajută!” Știai bine, că dacă ajungi odată acasă, te lecuești ușor, căci și povara dela inimă ți-se ridică.

Și iarăș a plecat trenul — un tren plin cu ologi, ciungi și orbi — străbătând câmpiile de ghiată. Voi vă astrângeați bineșor în ungherul vagonului, povestind în toate limbile, și totuș înțelegându-vă, prin tainicul grai al suferinții. Fiecare își uită nenorocirea lui, când privia la camarazii — tot așa de schilavi — și un gând luminos susținea duhul vieții în trupurile prăpădite: țara lor de care se apropiau cu fiecare pufitură a locomotivei, satul din depărtarea fumurie, nevasta și copiii...

Dar n'ai ajuns nici la jumătatea drumului, când boala de piept — după atâtea năcazuri, ce ai îndurat — a gândit, că s'a umplut cu vârf păharul suferinții tale.

Moartea s'a apropiat de tine, cu milă. Ți-a șters sudoarea de pe frunte, ți-a arun-

cat un praf vrăjit în ochi — ca să revezi
iar satul tău din Ardeal — ți-a pus o lu-
mânare în mână, după legea noastră, pe
urmă a mai suflat odată peste ochii tăi și
ți-a închis pleoapele.

*

De aci înainte, nu mai știi, ce s'a în-
tâmplat cu tine, frate dragă.

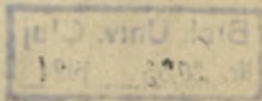
Ai fost pus într'un cosciug de brad, și
alături de alți tovarăși, ce au murit ca și
tine moarte de erou, ați fost transportați
în Svedia, unde ați fost îngropați, cu paradă
militară.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'au descărcat salve de onoare la groapa
ta și cosciugul de brad a fost acoperit cu
o cunună, ce purta inscripția: „Străinu-le,
dormi ușor în pământul Svediei!”

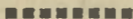
Dormi ușor — îți doresc și eu.

În nopțile de vijor, când brazii pădu-
rilor ușiase vor fremăta din cetini, sufletul
tău pribeag, va porni pe aripile furtunei,
până în satul uitat, unde nevasta și copiii
te așteaptă înzadar. Vei privi prin geamul

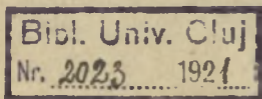

întunecat; vei suspina prin horn... și, înainte de cântatul cocșilor, te vei înapoia iarăși în mormântul tău din țară străină.

Și pământul, ca o mamă duioasă a tuturor, te va legăna la sânul lui și te va adumbri iarăși, cu mângăieri mincinoase: „Dormi, copilul meu. E mai bine aici, ca ori unde!”

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Librăria diecezană

Arad, Str. Deák Ferenc Nr. 35

Telefon pentru oraş şi comitat N-rul 260.

Are un mare depozit
de cărţi literare şi bi-
sericeşti, manuale şi
recvizite şcolare, rec-
vizite de cancelarie p.
oficiile parohiale, insti-
tute de credit şi can-
celarii advocaţiale etc.
bogat asortiment de
ornate, prapori şi rec-
vizite bisericesti: potire,
cruci, cădelniţe etc. etc

Serviciu prompt şi pe lângă
preţurile cele mai mode-
rate. La cerere servim cu
catalog gratuit şi franco.

Tipografia diecezană

Arad, Strada Deák Ferenc
Nrul 35. — Telefon 266.

Asortată fiind cu
cel mai variu ma-
terial pentru orice
lucări ce aparțin
artei grafice, exe-
cută toate tipări-
turile necesare On.
institute că: ma-
nuale didactice,
cărți și tipărituri de
tot felul pentru bi-
rouri, iustitute de
credit, cancelării
advocațiale, etc.